

SIPOS LÁSZLÓ

Szent László szabolcsi törvénykönyve

1092. évben május hó 20-án Szabolcs városában szent zsinat tartatott, a magyarok legkeresztényibb királya, László elnökletével – szól a magyar jogtörténet egyik legkorábbi és legjelentősebb törvénykönyvének Corpus Juris-beli preambuluma. Meggyőződésem szerint *méltán lehetünk büszkék arra, hogy* ez a kivételes fontosságú zsinat Szabolcsban zajlott le. Tanulmányomban e szent zsinaton elfogadott nevezetes jogforrás keletkezési körülményeire, tételes jogi rendelkezéseire vonatkozó kutatásaim első eredményeit¹ adom közre.²

1.

Elsőként dióhéjban vázoljuk a szabolcsi törvénykezés előzményeit.

A zsinaton elnökölő Szent László 1040 körül született I. Béla és Richeza lengyel hercegnő fiaként. 1077. április 25-én lépett trónra.³ (Említésre érdemes, hogy először 1077-ben, másodsor 1081-ben koronázták meg.) A hagyomány szerint három leánya volt, név szerint azonban csak Piroskát tartja számon a történelem.⁴

¹ A kutatás eredményeit más aspektusból – 2021 februárjában a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárban rendezett és rögzített vetítettképes előadás keretében – az Helytörténeti esték sorozatában mutattam be. Lásd <https://www.youtube.com/watch?v=trdLYrH5SLw&t=700s>

² Írásom része most készülő könyvemnek, amely *Szabolcs városában szent zsinat tartatott* címmel – és 26 műemlékfotóval – az Örökségünk Könyvkiadó gondozásában lát majd napvilágot, 2021 első félévében.

³ Szent László életrajzi adatainál VÉG GÁBOR: Magyarország királyai és királynői. 1991. Maccenas [VÉG, 1991], továbbá SZUHAY-HAVAS ERVIN (szerk.): Magyar szentek. In: Szentek kislexikona. Budapest, 1993. [SZUHAY-HAVAS, 1993] művet vettük alapul.

⁴ Szent László királyunk lánya, Piroška 1088-ban született. Kétéves volt, amikor anyja meghalt, majd hétesztendősen teljes árvaságra jutott. Ezután unokabátyja, Könyves Kálmán udvarában nevelkedett. 1104-ben, tizenhat évesen lett a tőle egy évvel idősebb Komnensz János, a későbbi II. János bizánci császár (1118–1143) felesége. Házasságából nyolc gyermek származott, köztük Komnensz Alexiosz, akit 16 évesen vett apja maga mellé társcsászárnak (1122–1142) és Komnensz Mánuel, aki I. Mánuel néven követte apját a bizánci császári trónon (és 1180-ban bekövetkezett haláláig uralkodott). Piroška a bizánci Pantokrátor-monostor és a hozzá tartozó kórház, alapítója, 1134. augusztus 13-án hunyt el. Az ortodox egyházakban Eiréné néven szentként tisztelik. Kultuszát a római és a görögkatolikus egyház is átvette; s ugyancsak szentjei közé sorolja. Mozaikképét Isztambulban, a Hagia Szophia-székesegyház karzatának falán csodálható meg, de felkereshető a híres monostor is, melyet most Zeyrek Kilisének hívnak, s dzsámiként funkcionál. Voltaképpen három templom együttese: a szerzetesi Pantokrátoré, a hívők által látogatott Theotokosz Eleuszáé (a Könyörületes Istenanyáé), valamint a Mihály Arkangyal-kápolnáé. Ide temették Piroška-Eirénét, majd férjét és azután fiát: Mánuel is. Lásd SIPOS LÁSZLÓ: Titkot rejtő templomok – Műemlékvédelmi és művészettörténeti írások a Felső-Tisza-vidék szakrális építészetéről és falképeiről. Nyíregyháza, 2020, Örökségünk Könyvkiadó, 20–27.

László uralkodása alatt élte első virágkorát a kora feudális Magyar Királyság. Erejét bizonyítja, hogy megszüntette a dukátust, és a királyi hatalmat kiterjesztette a Kárpát-medence peremvidékeire is.⁵

Már uralkodása legelején „vérrel írott” dekrétumokat⁶ adott ki a tulajdon védelmére, majd szabályozta az igazságszolgáltatás működését, egy sor intézkedést hozott a hitélet és az egyházszerkezet fejlesztésére.

A szabolcsi zsinat idején I. László királyunk már másfél évtizede ült a trónon. Ereje és tekintélye teljében, ötvenkét évesen vezette, elnökölte a zsinatot. Senki sem gondolhatta, hogy már csak jó háromévnnyi földi lét adatik számára. Alig valamivel több, mint 18 évi uralkodás után 1095. július 29-én hunyt el. Először Somogyváron, az általa alapított Szent Egyed-kolostorban⁷ temették el, majd 1106-ban⁸ holttestét Váradra (ma: Nagyvárad) vitték és az általa alapított székesegyházban helyezték végső nyugalomra.

Kivételes személyének tisztelete a következő évszázadokban töretlen volt. III. Cselosztin pápa 1192-ben iktatta a szentek sorába.⁹ Sírja ezután valóságos zarándokhely lett. A XIII–XVI. században pedig már templomok falán, oltár- és táblaképeken ábrázolták.¹⁰

2.

I. László királyunknak három törvénykönyve maradt ránk.

A jogtörténeti kutatások a törvények tartalmi elemzésével megállapították, hogy – meglepő módon – a legrégebbi a III. törvénykönyvnek nevezett. (Mely egyes jogtörténészek szerint akár még Salamon király (1063–1074) korából való is lehet.) A három közül a legkésőbbi pedig az elsőnek ismert törvénykönyv.¹¹ Ezt erősítette meg a közel

⁵ Vég Gábor értékelése alapján. Lásd VÉG, 1991. 31–33.

⁶ Vég Gábor szemléletes terminológiája. Lásd VÉG, 1991. 32.

⁷ A monostort 1091-ben alapította László király, mely minden bizonnyal a kor egyik legnagyobb és lelegegységesebb létesítménye volt. Lombardiai román stílusban épült, s csaknem 2,5 hektáron terült el. Az apátságban a középkor jelentős kultikus és kulturális központja alakult ki, majd hiteles helyként is működött. A királyi birtokon létesített épületegyüttes együttal ispánsági központ volt, azaz a vármegyeszékhely szerepét is betöltötte. Lásd <https://hu.wikipedia.org/wiki/Somogyv%C3%A1r>

⁸ Más források szerint csak 1113 után.

⁹ VÉG, 1991. 31–33.; SZUHAY-HAVAS, 1993. 266–268.

¹⁰ Az ezredforduló táján folytatott templomfeltárások, falkutatások egyik szenzációs eredménye, hogy a Laskod református templomában megtalált Szent László-falképciklus. A műemléki feltárás munkálatairól, illetve annak eredményeiről *A laskodi református templom – Egy korai Szent László-legenda freskó* címmel jelent meg tanulmányom (Műemlékvédelem, 2000. 5. sz. 279–285.). A legkorábbi Szent László-freskóciklust pedig *Szent László-freskók a laskodi református templomban* címmel elemeztem (Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle, 2000. 4. sz. 397–401.). Az első teljes egészében, a második pedig részleteiben szerepel a *Titkot rejtő műemlékek – Műemlékvédelmi és művészettörténeti tanulmányok 1999–2011* című könyvben (Örökségünk Könyvkiadó, 2011, 188 p.), csakúgy mint a *Titkot rejtő templomok – Műemlékvédelmi, művészet- és kultúrtörténeti írások a Felső-Tisza-vidék szakrális építészetéről és falképeiről* című kötetben (Örökségünk Könyvkiadó, 2020, 222 p.), kivonatosan – de fotókkal bőven illusztráltan – az angol nyelvű *Once upon a time – Papers on the protection of ancient monuments, cultural and art history* című könyvben (Örökségünk Könyvkiadó, 2019, 98 p.)

¹¹ CSIZMADIA ANDOR: A korai feudális állam a XIII. század derekáig. In: Asztalos László – Csizmadia Andor – Kovács Kálmán: Magyar állam- és jogtörténet. Budapest, 1978, 75.

száz éve újonnan felfedezett Admonti-kódex, amelyben a XI–XII. századi törvényeinknek legkorábbi kéziratát találták meg, és amelyből gondos szövegelemzéssel sikerült tisztázni a törvénykönyvek szövegét és azok kiadási sorrendjét is.¹²

A magyar jogtörténet szerint Szent László törvényei elsősorban az akkortájt megszilárduló feudális társadalom megerősítését szolgálják. Ahogy ezt Csizmadia Andor megfogalmazta, I. László dekrétumai elsősorban a feudális tulajdon védelmét biztosították. Ezért büntették a tolvajlást kegyetlen szigorral,¹³ ugyanakkor a pogányság maradványait is szerették volna felszámolni, nem annyira vakbuzgóságból mint az osztályrend megszilárdítása érdekében.¹⁴

A pasztofórium

3.

De mit szabályoztak a szabolcsi zsinaton elfogadott Szent László első törvénykönyvéként ismert 42 cikkelybe és 51 pontba¹⁵ rendezett legalább száz¹⁶ rendelkezésben?

Egyrészt – meglehetősen körültekintően, ugyanakkor feltűnő engedékenységgel – rendezték a papi házasság kérdéskörét, részletesen szabályozták az egyház aktuális szervezeti kérdéseit, majd az ünnepek megtartását írták elő, külön kitérve a pogány szokások tilalmára, a zsidó vallásúak jogaira, kötelezettségeire. E szabályokat sajátos egyházi jogi szankciókkal bátyázták körül. Külön csoportját alkotják a szabolcsi törvényeknek az egyházi tizedről, mint az egyház gazdasági alapjáról, s annak beszédéről, valamint az egyházi vagyon védelméről szóló rendelkezések. A harmadik csoportba pedig a házasság és nemi erkölcs védelmét szolgáló törvényhelyek tartoznak, de ide sorolhatók a világi jellegű perjogi rendelkezések is.

E tanulmány szűk kereteire tekintettel a tételes jogi vizsgálataink az egyház megerősítését, a pogány szokások háttérbe szorítását célzó rendelkezéseket, a papi házasság (illetve a papi nőtlenség), továbbá a házasságtörés megítélésének kérdéskörét veszik górcső alá. Végül pedig – elkötelezett műemlékvédő mivoltunkat meg nem tagadva – felvillantunk egy mai napig szinte meg sem említett törvénycikket...

¹² ASZTALOS LÁSZLÓ – CSIZMADIA ANDOR – KOVÁCS KÁLMÁN: Magyar állam- és jogtörténet. Budapest, 1978, 74.

¹³ László korábbi törvényeiben...

¹⁴ CSIZMADIA ANDOR: A korai feudális állam a XIII. század derekáig. In: Asztalos László – Csizmadia Andor – Kovács Kálmán: Magyar állam- és jogtörténet. Budapest, 1978, 75. [CSIZMADIA, 1978]

¹⁵ Ma úgy mondanánk, hogy paragrafusokba (szakaszokba) és bekezdésekbe rendezett...

¹⁶ A törvénykönyv néhány cikkelye (a 11., a 25., a 30. és a 40.) több pontból áll, olykor pedig egy cikkely több kérdést is rendez, vagy több tényállást is szankcionál, így a rendelkezések száma valóban több mint száz.

4.

A magyar egyházszerkezet kialakítása de jure II. Szilveszter pápa nevéhez fűződik, aki 1001 tavaszán, a ravennai zsinaton hagyta jóvá a magyar egyháztartomány létrehozását. István király az országot tíz püspökségre osztotta, az alapítás sorrendjében: Esztergom (1001), Veszprém (1002), Győr, Eger, Pécs, Kalocsa, Váci és Erdélyi (1009), Bihari és Csanádi (1020 k.). Veszprém, Győr, Pécs, Eger és Vác az esztergomi; Csanád, Bihar és Erdély a kalocsai érsekséghez tartozott.¹⁷ István második törvénykönyve rendelkezett arról, hogy minden tíz falu építsen egy templomot, s bevezette a vasárnap-i munkaszüneti napot a szentmise-látogatás kötelezettségével. A vásárok napját Béla király (1060–1063) helyezte át szombatra.¹⁸

Templombelső

A magyar egyház tekintélye szempontjából nem lényegtelen, hogy László királyunk kezdeményezte az 1083-as szentté avatásokat: a zoborhegyi remeték (András és Benedek), Gellért püspök, István király és Imre herceg kanonizálását.

Az egyház megerősítése, az egyházi hierarchia rendezése érhető tetten Szent László most elemzett törvénykönyvében is.

Cogens¹⁹ szabályként rögzíti, hogy a falusiaknak elköltözni, egyházukat, templomukat elhagyni tilos, ha máshová vándorolnak, „püspöki joggal és királyi paranccsal” kényszerítsék őket visszatérni.²⁰ Az oklevél szövegezéséből okkal gondolhatunk arra, hogy ez a visszakényszerítés oda, ahonnan elmentek, akár püspöki (azaz egyházi), akár királyi (államhatalmi) rendelkezéssel is megtörténhetett.

A szerzetesrendek és az egyházi hierarchia, az apátok és a püspökök viszonyának rendezése úgyszintén a törvénykönyv hangsúlyos részét képezi. A mai szemmel már kissé megmosolyogtató az a részletesség, amely az egyházi személyek és rendek hierarchiába sorolás kapcsán jelentkező feszültségeket kezelte, ez a kényes hiúsági kérdések rendezését is jól szolgálhatta. A zsinat egyértelműen rendelkezik arról, hogy az apátok maradjanak „alázatosan!” az ő püspökeik kormányzása alatt.²¹ A püspökök gyakran látogassák ezen monostorokat és „a szabályoknak megfelelően” vizsgálják meg a kolostor működését: a szerzetesek életét és társalkodását.²²

A törvény szabályozza a rendbe lépő szerzetesek jogi helyzetét, előírja, hogy „a belépő szerzetesek, amely szerzetesmonostornak akarják, ajánlják fel magukat vagyó-

¹⁷ Magyar katolikus lexikon. VIII. kötetéből. (Budapest, 2003.)

¹⁸ Uo.

¹⁹ Kötelező, eltérést nem engedő...

²⁰ A törvénykönyv 19. cikkelye szerint.

²¹ A törvénykönyv 21. cikkelyének első mondata szerint.

²² A törvénykönyv 21. cikkelyének második mondata szerint.

nukkal együtt, hasonlóképpen a szerzetesnők is, szerzetesnői monostorban”.²³ Ez azt jelentette, hogy ezáltal meghatározott szerzetesi rendbe, meghatározott helyre voltak rendelve. Ezt nyomatékosította az a jogi parancs, mely szerint: „Ezután pedig ne mérszeljen valamely püspök vagy apát szerzetest vagy szerzetesnőt bizonyos meghatározott hely címe nélkül felszentelni.”²⁴

5.

Hangsúlyos részét képezik a törvényeknek a pogányság, illetőleg a pogány szokások visszaszorítása érdekében tett intézkedések.

A keresztény egyház hatalmának megerősítését, hitéletbeli kizárólagosságát húzza alá a pogány szokások komoly szankcionálása. Ezek legszemléletesebbike a következőképpen szól:

„Aki pogány szokás szerint kutak mellett áldoznak, vagy fákhoz, forrásokhoz és kövekhez ajándékokat visznek, bűnükért egy ökörrel fizessenek.”²⁵

Szabolcs ősi temploma

Ez a rendelkezés minden kétséget kizáróan rávilágít arra is, hogy az ősmagyar hitvilágban kitüntetett áldozati helyek voltak a kutak, a források, a tekintélyes fák és kövek.

A pogány szokások ellen és a kereszténység érdekében született néhány rendelkezés a temetés rendjéről is. A törvény a halottak eltemetését az egyházhoz – mi több, egyház melletti helyekhez – köti. Aki halottait nem az egyház mellett temeti el 12 napig kenyéren és vízen vezekeljen.²⁶ Ugyanígy büntetendő, ha az úr szolgájának testét, a falusi bíró a szegény sorsú idegen vagy falubeli holttestét nem viszi az egyházhoz.²⁷

6.

A törvénykönyv – mai szemmel nézvéen – talán legizgalmasabb rendelkezései kétségkívül a papi és világi házasság szabályozásával kapcsolatosak...

De mit is tudhatunk – még ha csak dió- vagy inkább mogyoróhéjban is – a cölibátus, azaz a papi nőtlenség intézményéről?

²³ A törvénykönyv 21. cikkelyének harmadik mondata szerint.

²⁴ A törvénykönyv 21. cikkelyének negyedik mondata szerint.

²⁵ A törvénykönyv 22. cikkelye szerint.

²⁶ A törvénykönyv 25. cikkelyének a. pontja utolsó fordulata szerint.

²⁷ A törvénykönyv 25. cikkelyének b. pontja szerint.

Már a korai kereszténység idején – a Krisztus utáni I–III. században – megbecsülték azt, aki a cölibátust választotta. A legnagyobb hatású egyházi írók azt tanították, hogy a papság számára a legmegfelelőbb állapot a szüzesség. A Kr. u. 300 körül megtartott elvirai zsinaton az egyházi rendből való kizárás terhe mellett megtiltotta a püspököknek, a papoknak és a diakónusoknak, hogy feleségükkel együtt éljenek. (Igaz, ez nem a házasság tilalmát jelentette...) A IV. század legvégétől, Siricius pápa (384–399) óta már törvényekkel kötelezték a püspököket és papokat a cölibátus megtartására. A nagy jelentőségű második lateráni zsinat 1039-ben kimondta, hogy aki a nagyobb egyházi rendet (püspök, áldozópap) felveszi, nem köthet házasságot. A nőspapokat az egyházi tevékenység gyakorlási jogának megvonásával fenyegette meg, s a híveknek megtiltotta a miséjükön való részvételt.²⁸ VII. Gergely pápa 1074-ben a cölibátust kötelezővé tette.²⁹ Ráadásul pápai legátusokat küldött szét az egész katolikus Európába, hogy érvényt szerezzen rendelkezéseinek.³⁰

Joggal merül föl ezek után az, hogy hogyan is szabályozta e kérdést 18 évvel később a szabolcsi zsinat?

A zsinat a papi házasság akkortájt rendkívül érzékeny kérdését feltűnő körültekintéssel és fokozatosság alkalmazásával kezelte. A törvény szövegében rögzített motiváció „a béke megóvása és a szentlélek egysége”, azaz az egyház egységének megőrzése volt. Erre tekintettel az első és törvényes házasságban élő papoknak „ideiglenesen” engedélyt adtak a házasság fenntartására, ám kilátásba helyezték, hogy ez az engedély csak addig tart(hat), amíg a szentatya „tanácsot” ad e kérdésben.³¹

Ugyanakkor a másodszor nősült áldozó és szerepapok, továbbá az özvegyek vagy eltaszított asszonyok papi férjei kötelesek elválni és rendjükhöz visszatérni.³² Ezen házasság felbontási kényszert a törvény szankcionálja is azért, hogy azon áldozó és szerepapok, akik „nem akarnák e meg nem engedett házasságukat megszüntetni... hivatalukat veszítsék”.³³

Hogy mennyire óvatos a zsinat, látszik abból is, hogy itt külön utalás történik az egyházi törvények rendelkezéseire, illetőleg a rendelkezéseknek való megfelelésre. Szankcionálja ugyanakkor a zsinat azt, ha valamelyik püspök vagy érsek továbbra is elnézi a meg nem engedett házasságot, abba beleegyezik, illetőleg egyházi működést enged a nőspapnak. A zsinat feltűnően széles mérlegelést engedő döntése szerint a király és püspöktársai ítélik el „aszerint, amint nekik helyesnek látszik”.³⁴ Ha pedig az esperes „tudatlanságból” egyetért a püspökkel, vagy a pap az ő beleegyezésével marad meg ilyen vétekben, az esperes felett szintén a püspök mond ítéletet.³⁵

²⁸ GERGELY JENŐ: A pápaság története. Budapest, 1982. 95–97.

²⁹ Uo.

³⁰ Lásd részletesebben Sipos László: Szent László Szabolcsban, avagy egy törvénykező zsinat titkai In: S. L.: Titkot rejtő templomok, 20–25.

³¹ A törvénykönyv 3. cikkelye szerint.

³² A törvénykönyv 1. cikkelyének első mondata szerint.

³³ A törvénykönyv 1. cikkelyének második mondata szerint.

³⁴ A törvénykönyv 4. cikkelyének első mondata szerint.

³⁵ A törvénykönyv 4. cikkelyének második mondata szerint.

A zsinat rendezi a bontási kényszer után magára maradt asszonyok, „az elválasztott asszonyok” sorsát, mégpedig olyképpen, hogy adják őket vissza a szüleiknek, s ha akarnak, szabad legyen nekik újra férjhez menni.³⁶ (Erre nyilvánvalóan az a törvényszövegben is megfogalmazott jogi megfontolás ad lehetőséget, hogy „nem voltak törvényesen” egybekelve.)

Nem mellesleg rendelkezik a papok mellett ágyasként tartott rabszolganőrökről is... Ebben az esetben, ha a pap nem akarná, akkor „erőszakkal adják el és árát vigyék a püspöknek”.³⁷

7.

A világiak házasságának kérdésköre sem került el az egyházi zsinat figyelmét, bár a szabályozás fókuszában – ezúttal – a házasságtörés állt.

A házasságtörő asszony szankciója – az egyházi törvények rendelkezései szerint – a vezeklés. A vezeklés eltelte után a férj visszafogadhatja a házasságtörésen ért asszonyát, ám ha nem akarja, „ameddig mindketten élnek, házasság nélkül maradjanak”.³⁸ Ez a rendelkezés voltaképpen azt jelenti, hogy a házasságuk már nem tekinthető fennálló házasságnak, ám új házasságot sem köthet egyikőjük sem.

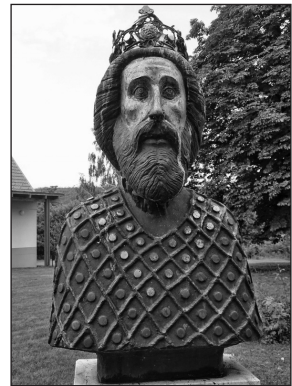
A házasságtörésen ért asszony – a Szabolcsban elfogadott törvénykönyvből megállapíthatóan – meglehetősen szélsőséges jogkövetkezményekkel nézhetett szembe. A zsinati törvény számolt azzal a lehetőséggel, hogy a házasságtörő nőt a férje megöli, de azzal is, ha a férj feleségét életben hagyja és bíróság elé állítja.

Ha a házasságtörő nőt vagy ahogy a törvényszöveg szól, „más férfivel fajtalankodó” feleséget a férj megöli, „Istennek adjon számot”.³⁹ Különösebb büntetőjogi szankció reá nézve nem vár, mi több újranősülhet: „ha akarja, más feleséget vehet”.⁴⁰

Előfordulhat azonban, hogy ezen erős felindulásból elkövetett emberölés nem a valós tényeken alapult, ezekben az esetekben az asszony rokonai közül valaki vádat emelhetett ellene azzal az indokkal, hogy a feleségét igazságtalanul ölte meg.

A törvénykönyv kissé kazuisztikusan szabályozza is a követendő eljárást, mintegy segítő a „nyomozást”, azaz a bírói vizsgálatot. Lássuk előbb a törvénykönyv szövegét:

„Ha valaki más férfivel fajtalankodó feleségét megöli, Istennek adjon számot, és ha akarja, más feleséget vehet. Ha pedig az asszony rokonai közül valaki vádat emel ellene, hogy (feleségét) igazságtalanul ölte meg, bírói vizsgálattal tárgyalják meg (az

Szent László szobra
(Varga Imre alkotása)

³⁶ A törvénykönyv 1. cikkelyének harmadik mondata szerint.

³⁷ A törvénykönyv 2. cikkelye szerint.

³⁸ A törvénykönyv 20. cikkelye szerint.

³⁹ A törvénykönyv 13. cikkelyének első mondata szerint.

⁴⁰ A törvénykönyv 13. cikkelyének első mondata szerint.

ügyet), és a szomszédoktól mindenképpen tudakolják meg, vajon nem állott-e az asszony férjénél lenézésben és megvetésben, vagy a fajtalankodásnak valami gyanúja nem merült-e fel már előbb vele kapcsolatban, és aszerint ahogy ésszerűnek látszik, döntsék el az ügyet.”⁴¹

Láthatjuk, a házasságtörés kapcsán lefolytatható vizsgálati eljárás meglepően részletes leírással nyert szabályozást. Elemezzük ezt most eljárásjogi szempontból.

A törvénycikkből egyértelműen kiderül, hogy az eljárás rokonai vádra indulhatott meg. A házasságtörőnek bélyegzett és megölt feleség ügyében – ha úgy vélik, hogy „igaztalanul” ölték meg –, a feleség rokonai közül emelhet vádat valaki, még hozzá a férj ellen.

A rokonai vádat a bírói vizsgálat követte, melyen „megtárgyalták” az ügyet. A bírói vizsgálat tárgyalással történt, ahol törvényi szempontokat kellett figyelembe venni.

A vizsgálati eljárás szabályai a tényállás széleskörű felderítését írták elő azáltal, hogy a megölt házasságtörő nő (élet)helyzetének – vagy ahogy ma mondanánk: alanyi oldalának és motívumainak – föltárását tanúk bevonása útján is megkövetelte. Szó szerint eképpen: „a szomszédoktól mindenképpen tudakolják meg, vajon nem állott-e az asszony férjénél lenézésben és megvetésben, vagy a fajtalankodásnak valami gyanúja nem merült-e fel már előbb vele kapcsolatban”.⁴²

A vizsgálati eljárás a bírói döntéshozattal ért véget. A bírói vizsgálat kapcsán tett megállapítások szerint az ügyet döntsék el „aszerint, ahogy ésszerűnek látszik”.⁴³

8.

Európai szinten is figyelemre méltó az a két törvényi rendelkezés, mely a templomok újjáépítésének kötelezettségéről rendelkezik. Kis túlzással azt mondhatnánk, hogy a szakrális műemlékek védelmének csíráival állunk szemben.

A lázadás miatt elpusztult templomokat az illető egyház papjainak kell visszaállítani, a király parancsára.⁴⁴ A régiség miatt elpusztult egyházakat viszont a püspököknek kell újjáépítenie.⁴⁵

A lázadás miatt elpusztult vagy felégetett templomok esetén nemcsak azok újjáépítéséről, hanem azok felszereléséről is gondoskodik. A kelyheket és ruhákat a királynak saját költségén kell biztosítani, a könyvekről pedig a püspök kell, hogy gondoskodjék.⁴⁶

*

Tanulmányom végén talán Önök is egyetértenek velem abban: büszkék lehetünk rá, hogy Szabolcs városában szent zsinat tartatott...

⁴¹ A törvénykönyv 13. cikkelye.

⁴² A törvénykönyv 13. cikkelyéből szó szerint idézve.

⁴³ A törvénykönyv 13. cikkelyének terjedelmes második mondata szerint.

⁴⁴ A törvénykönyv 7. a. cikkelye szerint.

⁴⁵ A törvénykönyv 8. cikkelye szerint.

⁴⁶ A törvénykönyv 7. b. cikkelye szerint.